

PRAKSOPOLOGIJA

PERSPEKTIVE O JAVNOM ZDRAVSTVU

KSA PROMETHEUS I KSEKA

PONEDJELJAK 28. 4.
KONFERENCIJSKA DVORANA

KSEKA

17:30 - 18:30

DEMISTIFICIRANJE EPIDEMIOLOGIJE

TONKO CARIĆ

Biološka antropologija je široko polje, no kako u praksi izgleda rad u tome polju? Što očekivati od takvih poslova, i što takvi poslovi očekuju od nas? Oslanjajući se na radno iskustvo sa Instituta za Antropologiju i Europskog centra za sprječavanje i kontrolu bolesti, približiti će se rad u epidemiologiji, poglavito u kontekstu populacijskih studija i nadzoru javnog zdravstva, te objasniti gdje se u tome svemu mogu naći i snaći antropolozi.

Zajedno ćemo proći kroz par simuliranih scenarija "dana u životu" takvih poslova, i dobiti demistificirani uvid u epidemiologiju zajedno sa njenim zanimljivim i nezanimljivim dijelovima.

18:45 - 19:45

**MENTALNO ZDRAVLJE U DRUŠTVENOM OKVIRU: ANTROPOLOŠKI UVID U STRES,
DEPRESIJU I SHIZOFRENIJU
EVA KARÁCSONYI**

Ovaj rad istražuje kako kultura utječe na doživljaj, izražavanje i liječenje mentalnih bolesti, s posebnim naglaskom na depresiju i shizofreniju, te kako stres i društveni kontekst oblikuju biološke procese ljudskog zdravlja. Mentalno zdravlje nije isključivo određeno genetikom i biologijom, već i kulturom koja oblikuje način na koji ljudi razumiju simptome, traže pomoć i pristupaju liječenju, te kako zdravstveni sustav dijagnosticira i liječi iste. Posebno je važno prepoznati ove kulturne razlike kako bi zdravstveni sustavi mogli pružiti adekvatnu i ravnopravnu skrb svim pojedincima. Depresija se u različitim kulturama opisuje i doživljava na različite načine — dok neke naglašavaju psihičke simptome poput tuge i bespomoćnosti, druge više prepoznaju tjelesne znakove poput boli i iscrpljenosti. Slično vrijedi i za shizofreniju, gdje religijska i kulturna uvjerenja mogu oblikovati sadržaj halucinacija i način manifestiranja bolesti.

Cilj izlaganja je ukazati na važnost razumijevanja kulturnih razlika u pristupu mentalnom zdravlju, te potrebu za integriranim pristupom koji spaja biološke, psihološke i sociokulturne aspekte mentalnih poremećaja, za razumijevanje mentalnih poremećaja i stvaranje inkluzivnih zdravstvenih politika.

Ova tema osobito dobiva na važnosti u današnjem globaliziranom svijetu, gdje sve češće dolazi do međusobnog susreta različitih kultura, što je vidljivo i u Hrvatskoj koja bilježi rast broja izbjeglica, migranata i stranih radnika. Razumijevanje kulturnih razlika u nošenju sa stresom te doživljavanju i liječenju mentalnih poremećaja nužno je kako bi zdravstveni sustav mogao odgovoriti na potrebe sve raznolikijeg stanovništva.

UTORAK 29. 4.

KONFERENCIJSKA DVORANA

11:00 - 12:30

HELTIZAM NAŠ SVAGDAŠNJI I/ILI DEMEDIKALIZACIJA KAO OTPOR

DR.SC. TANJA BUKOVČAN

Od 1970-ih godina, kada su koncepti medikalizacije i heltizma prvi put uvedeni u medicinsku antropologiju i srodne discipline, i sami su pojmovi, kao i discipline, prošli kroz značajne promjene (Conrad & Bergey 2015; Nye 2003; Busfield 2017). U početku su ti koncepti služili kako bi se definirala kulturno oblikovana shvaćanja zdravlja i bolesti u suvremenim društvima, ističući sveprisutni utjecaj biomedicine i normativnog ideala zdravlja na svakodnevni život.

Tijekom 1980-ih, medicinski antropolozi uglavnom su promatrali medikalizaciju kao neizbježan i pretežno negativan proces. Velik broj znanstvenih radova fokusirao se na slučajeve poput alkoholizma, mentalnih bolesti, kroničnih stanja, menopauze, predmenstrualnog sindroma i starenja, prikazujući ih kao primjere pretjerane ekspanzije biomedicine (Berghmans i sur. 2009; Mayer 2001; Cagné-Julien 2021; Hameed 2019; Jönsson 2024). Kritike su postale oštrije s pojmovima poput *patologizacije*, *politizacije* i *farmaceutizacije*, koji su izražavali zabrinutost zbog širenja medicinskog pogleda na sve aspekte života (Meneu 2018), zazivajući demedikalizaciju kao potrebu osnaživanja pojedinaca u raljama biomedicine.

Ipak, medikalizacija nije isključivo represivan proces. U nekim slučajevima, potaknula je destigmatizaciju i proširile opsege skrbi i brige. Medicinsko tumačenje AIDS-a, pretilosti i mentalnih poremećaja, primjerice, pridonijelo je promjeni društvenog stava od moralne osude prema podršci. Čak je i heltizam—unatoč svojoj normativnoj usmjerenosti na individualnu odgovornost—doveo do povećane javne svijesti i institucionalnog angažmana u pitanjima mentalnog zdravlja.

Pandemija COVID-19, međutim, razotkrila je rastuću skepsu prema medicinskom autoritetu i stručnom znanju. Suočeni s krizom i neizvjesnošću, mnogi su pojedinci afirmirali vlastitu autonomiju u donošenju odluka o zdravlju, ponekad odbacujući službene preporuke u korist vlastitih narativa. Pojmovi kontrole, krize i odgovornosti isprepleli su se s dezinformacijama, teorijama zavjere i repolitizacijom medicine (Bukovčan 2021). U takvom kontekstu, medikalizacija i heltizam pokazuju se kao ambivalentne pojave, smještene između polova individualne autonomije i disciplinarne kontrole (Turrini 2015).

U svijetu u kojem riječ 'kriza' postaje pretpostavka za budućnost, medicinska antropologija i medicinske humanističke znanosti imaju potencijal za sve značajniju ulogu, kako u akademskom tako i u primijenjenom kontekstu. Suočeni s krizama povjerenja, pravednosti i održivosti u zdravstvenim sustavima, ovi pravci nude alate za razumijevanje kulturnih, etičkih i emocionalnih dimenzija zdravlja. Njihova sposobnost kritičkog preispitivanja dominantnih narativa—bilo da dolaze iz područja biomedicine ili anti-znanstvenog otpora—može doprinijeti suptilnijem javnom diskursu i inkluzivnijem oblikovanju politika. Istovremeno, isticanjem proživljenih iskustava i različitih epistemologija zdravlja, medicinska antropologija može oblikovati kulturno osjetljivije zdravstvene prakse, skrb usmjerenu na pacijenta i zajedničke intervencije u zajednici.

13:00 - 14:00

IZAZOVI I PRIHVAĆANJE KONTRACEPCIJSKE PILULE ZA MUŠKARCE

LEA ŠIPETIĆ

Muške kontracepcijske pilule jedna su od najnovijih inovacija u reproduktivnoj medicini koje bilježe napredak u posljednjim desetljećima. No, suočavaju se s različitim biološkim, sociokulturnim i etičkim izazovima koji značajno utječu na njihov razvoj i prihvaćanje. Cilj ovog izlaganja je analizirati razvoj muških kontracepcijskih pilula, ispitati kako društvo percipira mušku odgovornost u kontracepciji te istražiti na koji način njihovo prihvaćanje može doprinijeti promjeni društvenih normi, preraspodjeli odgovornosti u reprodukciji i unapređenju javnog zdravstva.

Ključna istraživačka pitanja: Koji su biološki i medicinski izazovi u razvoju muških kontracepcijskih pilula? Kako društvo percipira odgovornost muškaraca u kontracepciji te kako to utječe na prihvaćanje ove inovacije? Koji etički faktori predstavljaju prepreku širokoj primjeni muških kontracepcijskih pilula? Muške kontracepcijske pilule nisu samo pitanje medicine, već i pitanje ravnopravnosti i reproduktivnih prava. Njihovo prihvaćanje moglo bi značajno promijeniti percepciju rodnih uloga u kontekstu odgovornosti za kontracepciju.

15:00 - 16:00

**“BUDUĆA LIJEČNICA I VJEČNA PACIJENTICA?” - ETNOGRAFIJA STUDENTICA
MEDICINE KOJE BOLUJU OD AUTOIMUNE BOLESTI**

MIA LUKA VINCETIĆ

Autoimune bolesti su kronične tj. “neizlječive” bolesti koje nastaju poremećajem autoimunog sustava kojim tijelo oštećuje vlastito tkivo. Sociolog Michael Bury (1982) kronične bolesti opisuje kao “biografsku disrupciju” koje, kao događaj u životu individualca, značajno mijenjaju život; socijalno, materijalno, psihički... No, kako ta disrupcija bolesti utječe na ljude koji su život posvetili medicini i liječenju drugih – studente medicine? Kao mladi ljudi, iznimni ne samo zbog izbora struke nego i zbog svoje rijetke dijagnoze, utjelovljuju naizgled suprotne uloge pacijenta i doktora, te su time i predmet ovog istraživanja. Ovaj rad nastoji istražiti kako i na koji način te dvije uloge i identiteta – (1) doktora / studenta medicine i (2) kroničnog pacijenta / osobe koja boluje od autoimune bolesti – koegzistiraju unutar života kazivačica.

16:15 - 17:45

**KRITIČKA MEDICINSKA ANTROPOLOGIJA U PRAKSI - OD SINDIKALIZMA DO
GLOBALNOG AKTIVIZMA I NATRAG
LADA WEYGAND**

Kroz primjere iz prakse osvrnut ćemo se na ulogu antropologa u različitim oblicima aktivističkog djelovanja u području zdravstva te kako iskoristiti antropološka znanja za lokalno, regionalno i globalno promišljanje prava na zdravlje. Poseban fokus bit će na načinima umrežavanja sa srodnim i manje srodnim disciplinama, a kroz praktičnu radionicu sudionici će se upoznati s nekim od područja djelovanja te promisliti metode koje mogu primijeniti u djelovanju s ciljem promicanja zdravlja za sve.

18:00 - 19:30

**UMJETNA INTELIGENCIJA I MEDICINSKA ANTROPOLOGIJA: ETNOGRAFSKI UVIDI, KULTURNI
NARATIVI I TRANSFORMACIJA ZAPADNE MEDICINE**

VANJA PAJIĆ

Ova prezentacija i radionica istražuju višeslojnu integraciju umjetne inteligencije (UI) u zdravstvenu skrb kroz antropološku perspektivu. Usredotočujući se na etnografska istraživanja u kliničkim okruženjima, prezentacija i radna sesija ispituje kako zdravstveni djelatnici i pacijenti pristupaju uvođenju UI, naglašavajući pitanja povjerenja, promijenjene procese donošenja odluka te transformaciju praksi skrbi. Paralelno, radionica analizira kulturne narative koji oblikuju javne percepcije i političke rasprave o medicinskoj UI, oslanjajući se na analize medijskih prikaza, književnosti i javnog diskursa. Korištenjem zapadne medicine kao studije slučaja, rasprava dodatno uspoređuje tehnološke inovacije suvremene zdravstvene skrbi s dinamikom tradicionalnih praksi, potičući kritičko promišljanje o širim kulturnim implikacijama integracije UI. Ovaj interdisciplinarni pristup ima za cilj osnažiti studentice i studente magistarskih studija antropologije i etnologije teorijskim uvidima i empirijskim studijama slučaja, potičući angažiran dijalog o sve većem sjecištu tehnologije i medicinske prakse.